

CAGDAŞ İKTİSAT KURAMININ EKONOMİ POLİTİĞİ *

Paul DAVIDSON

Çeviren : Mehmet ARSLANOĞLU *

«Şimdi hepimiz Keynesçiyiz» sözü iktisatçılar, siyaset adamları ve öyle ki Amerika Birleşik Devletleri Başkanlarıncı bile kullanılabilen basmakalıp bir ifade haline gelmiştir. John Maynard Keynes'in yazılarının, yarım yüzyıldan az bir zamanda, çağdaş kapitalist ekonomilerin iktisadi düşüncelerini, yüzeysel bir biçimde de olsa, alt-üst ettiği saptanabilir.

Keynes'in düşüncelerinin ve felsefesinin bu görünen zaferine karşın, küçük ama büyüyen bir grup iktisatçı,¹ «Keynesçi» iktisat için başarılan hiçbir şey olmadığı, üstelik ön-keynesçi basitleştirmelerin Keynesçi süslü (cosmetic) terminoloji ile örtüldüğü konusundaki uyarılarını sürdürdüler. Bu küçük ama önemli literatürden habersiz olanlar için, Leijonhufvud'un kitabında vurgulanan J. M. Keynes'in iktisadi ile kabul edilen Keynesçi iktisat arasındaki uçurumun (dichotomy) varlığı sarsıcı bir deney olmak zorundadır.²

İktisatın yeni bir öğrencisi, son yıllardaki para ve büyüme yazınına dikkatle araştırdığında, Keynes'in «Genel Teori»sinden otuz yıl sonra, iktisatta önde gelen bilim adamlarının Keynes'in bilgi birikiminin çok ötesine ilerlediklerini ve Keynes'in yanlış yöne yönettici kısa-dönemli miyop (short-sighted) çözümlemesinin yerine, hem çok daha kapsamlı hem de mantıksal yönden tutarlı olan uzun - dönemli makro ekonomik çözümlemeyi geliştirdiklerini gözlemleyecektir. Bu bağlamada, ör-

* Paul Davidson, Money and the Real World (Macmillan, 1972). ch. I, pp. 1-7.

** Araştırma Görevlisi, Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sos. Bilimler Fakültesi

1 Bu grubun içinde R. W. Harrod, N. Kaldor, H. Minsky, J. Robinson, G. L. S. Shackle ile S. Weintraub yer alırlar. 1964 yılında, Eugene Smolensky ile ben, «Aggregate Supply and Demand Analysis». (New York: Harper and Row, 1964) başlıklı çalışmamızla Keynes'in (Keynesçilerin değil) iktisadını ders kitabı düzeyine getirmeye girmiştik.

2 A. Leijonhufvud, On Keynesian Economics. Leijonhufvud bu kitabında, Keynesçi bilim adamlarının iktisatlarıyla Keynes'in para kuramı arasındaki ayrılığı vurgulamasına karşın, Keynes'in paranın rolü ve onun gerçek dünyanın iktisadi sorunlarıyla olan ilişkisi konularındaki görüşüne yeterince değinmemiştir.

3 M. Friedlan, A. Theoretical Framework for Monetary Analysis» Journal of Pol. Econ. '1970), p. 234.

neğin Milton Friedman, «hemen hemen tüm iktisatçıların benimseyeceğine»³ savladığı «bir parasal çözümleme için kuramsal çatı» ortaya koydu. Bu çalışmasında Friedman, sisteminin yanlışlarından dolayı Keynes'in çözümlemesini, kanıtlanabilir bir yanılığın olarak, safdışı bırakıyordu.⁴ Eşanlı olarak, M.I.T.de (Massachusetts Teknoloji Enstitüsü) bulunan matematik yönelimli iktisatçılar, ortalama iktisatçının alet kutusuna uyarlanabilen gelişmiş «neoklasik sentezleriyle» etkili oldular. Bu neoklasik-Keynesçi sentetik yaklaşım, Keynes'in makro iktisadıyla neoklasik mikro iktisat ilkelerinin birleştirilmesiyle sunuldu. Aslında bunun, (Bayan Joan Robinson'un gösterişli terimini kullanarak) «Sahte Keynesçi» (Bastard Keynesian) bazı kavramlarla bezenmiş bir ön-Keynesçi safsataya dönüşmesi kolaydır. Ayrıca, son yıllarda her ne kadar Yeni-Keynesçi olarak adlandırılrsa da, Keynes'in analitik çatısından çok Ricardo, Marx ve Kalecki'nin yazıları üzerine dayanmış ve İngiltere Cambridge'de geliştirilen uzun dönemli bir büyüme kuramından da söz edilebilir.

Bundan dolayı, çağdaş makro iktisat, para ve büyüme kuramı gerçekte, -Keynes'in koruması altında birleşmiş olmaktan uzak bir durumda- analitik, felsefi ve siyasal bakımdan en az dört (ya da beş) ayrı görüş açısı boyunca gelişti. Tablo I, kendi içlerinde görece olarak türdeş beş düşünce okulundaki analitik görüşleri çeşitli ayrımlar altında sınıflamaya çalışmaktadır. Tablo I'de uç sağdan uç sola giden şu beş okul yer alır:

(1) Paracı - Neoklasik Okul

Ana merkezi Chicago Üniversitesi olan ve üyelerinin yazdıklarının hemen hemen daima Profesör Friedman'ın damgasını taşıdığı (Imprimatur), dar ve neredeyse tek-yapılı (monolithic) bir iktisadi sistem görüşü.

(2) Neoklasik - Sahte Keynesçi Okul:

Bu okuldaki görüşler öncekinden daha geniş bir yelpazeye (spectrum) sahiptir. Modeller, Samuelson ve Solow'un neoklasik sermaye kuramlarından Patinkin, Hicks ve Tobin'in portföy ve genel denge yaklaşımlarına değin uzanır. Ekonomi Kurumunun önemli bir bölümü bu okula egemendir ve bundan ötürü de iktisat mesleğinin büyük bir çoğunluğunun, bu okulun yaklaşımının «iktisat» olduğuna inanması şaşırtıcı değildir.

(3) Keynes Okulu

Keynes'in istihdam, büyüme ve paraya ilişkin özgün görüşlerini geliştirmeye girişmiş, oldukça küçük bir gruptur. Örneğin Harrod, Lerner ile Weintraub bu okuldandır.

(4) Yeni - Keynesçi Okul

Keynes'in reel kesim çözümlemesine Ricardo, Marx ve Kalecki'nin büyüme ve dağılım kuramları üzerinde girişen, İngiltere — Cambridge'de

4 İbid., pp. 206 - 10.

T A B L O : I
ÇAĞDAŞ İKTİSADİ DÜŞÜNCE OKULLARININ EKONOMİ POLİTİĞİ TABLOSU

	Sosyalist Radikal	Yeni — Keynesçi	Keynes	Neoklasik Sahte-Keynesçi	Paracı — Neoklasik
Siyaset	Uç Sol	Merkez Sol	Merkez	Merkez — Sağ	Uç Sağ
Para	Reel güçlerin üzerinde durulur. Para ancak iktidai yapısının varolması için bir araçtır.	Reel güçlerin önemi belirtilir; paranın bunları birbirine uyumlaştırdığı varsayılır.	Para ve reel güçler birbirlerine sıkı bir biçimde bağlanmıştır.	Para, öteki öğelerle birlikte önem taşır.	Yalnızca para önem taşır.
Ücret haddi ve gelir dağılımı	Ücret haddi değerini temellidir. Gelir dağılımı en önemli iktisadi sorundur.	Parasal ücret, fiyat düzeyinin temel taşıdır (Linc-hpin). Gelir dağılımı sorununu çok önemlidir.	Parasal ücret haddi birincil önem taşır; gelir dağılımı sorunu bundan daha az önemlidir.	Ücret haddi yalnızca, eknomide oluşan fiyatlardan biridir. Gelir dağılımı, bir genel denge sistemindeki tüm istem ve sunum denklemlerinin bir sonucudur.	
Sermaye Kuramı	Artık, yedek emek gücü ordusunca oluşturulur.	Artık, ücretler dışında kalandır.	Kıtlık kuramı (Rant benzerleri) (quasi rent).	Marjinal verimlilik kuramı ve uyumlu (Well-behaved) üretim fonksiyonları.	
İstihdam Kuramı	Her istihdam düzeyi olanaklıdır. Büyümenin fazla istihdamda gerçekleştiği varsayılır. Tam istihdam kapitalizm için bunalım yaratır.	Büyüme her istihdam düzeyi ile gerçekleşebilirse de tam istihdamdaki büyüme üzerinde durulur.	Her istihdam düzeyi olanaklıdır, ama istenen tam istihdamdır.	Yalnızca tam istihdam kabul edilir. İşsizlik bir denagesizlik durumudur.	Uzun dönemde tam istihdam durumu gerçekleştiği varsayılır. Kısa dönemde istihdam kuramı belirgin değildir.
Enflasyon	Öncelikle parasal ücret değişikliklerinin sonucu olmakla birlikte, kâr marjındaki değişmelerin de bir sonucu olabilir.	Ücret ya da kâr marjlarının değişikliklerin sonucudur.	Parasal ücretlerdeki verimlilikteki ve/veya kâr marjlarındaki değişikliklerin sonucudur.	Uzun dönemde öncelikle portföy kararları via (yoluyla) para sunumu ile bağlantılı bir parasal olay. Kısa dönemde Phillips eğrisiyle ilişkili olabilir.	Öncelikle portföy kararları via (yoluyla) para sunumu ile ilişkili olması anlamında, parasal bir olay.
Hükümetin Rolü	Kapitalist kesimin toplum-sallaşması.	Gelirler üzerindeki makro ekonomik denetimler dışında, bırakınız yapınlar (Laissez - Faire)	Para, yatırım kararları ve kazanç sistemi (earning system) üzerindeki makro ekonomik denetimler dışında, bırakınız yapınlar. (Laissez - Faire).	Dışsal tasarruflar ve bazı geçici (ad hoc) makro-denetimler dışında, bırakınız yapınlar (Laissez -Faire).	Bırakınız yapınlar (Laissez-Faire).

toplanmış, küçük ama önemli bir grup. Bu okulun önderleri bayan Joan Robinson, Kaldor ve Pasinetti'dir.

(5) Sosyalist - Radikal Okul

Bu son okulun üyeleri, Galbraith gibi merkez sol liberallerinden Marxçılara ve yeni «radikal» iktisatçılara değin uzanan geniş bir görüş yelpazesi oluşturur. Aralarındaki farklılaşmalara karşın, okul üyeleri iki genel özelliği paylaşırlar. Şöyle ki,

a) Onların düşünceleri, Ekonomi Kurumundaki merkezin sağındaki grupların oluşturduğu büyük çoğunluk tarafından «bilimsel olmama» seviyeyle bir yana bırakılmıştır. Bundan ötürü de bilinen profesyonel literatürde⁵ ciddi ve anlamlı bir biçimde tartışılmaz.

b) Bu okulun üyeleri, ne doğal piyasa süreçleri ne de ayrıntılı makro ekonomik politikalar yoluyla düzeltililebilir olarak görülmeyen yanlışların bulunduğunu varsaydıkları ekonominin verimli kesimlerinin toplumsallaşmasını savunurlar.

Radikal - Sosyalist Okul üyeleri Keynes'ten herhangi bir yasal miras hakkı talep etmezler. Ayrıca para kuramına genellikle küçük bir önem verirler. Bununla birlikte onlar, kapitalist ekonomilerdeki iktisadi büyüme yolu ve amaçlarında ilişkin temel sorunları ortaya koymuşlardır.

Tablo I, siyasal-yelpazedeki uç sağdan uç sola değin farklı konulardaki çeşitli okulları birarada toplamaya çalıştığı için bir «Ekonomi Politik Tablosu» olarak nitelendirilebilir. Bu tabloda yeralan beş ayrı sütunu, birbirlerinden sert bir biçimde ayrılmış sütunlar olarak yorumlamamak gerekir. Belki herhangi bir okuldaki görüşler sert bir yapı gösterebilir, ama bu birbirine yakın iki okul arasında bazı konularda koşutluklar görülmeyeceği anlamına gelmemelidir. Sözgelisi, Galbraith kimi konularda Yeni - Keynesçilerle kendi arasında kolaylıkla bir uygunluk bulabilecek; Keynesle oldukça az bir uyumsuzluğa düşecektir, ama buna karşılık, merkezin sağındaki okullarla olan ilintisi çok genel düzeyde kalacaktır.

Bu monografi öncelikle birikim, büyüme, para, para - ücret ve gelir dağılımı sorunları üzerinde yoğunlaştıracaktır. Tablo I'in gösterdiği gibi, düşünce okulları arasında, sözü edilen bu sorunlara ilişkin görüş ayrılıkları vardır ve bunlar yakın geçmişte, iktisat yazını içindeki sert tartışmaların kaynağını oluşturmuştur. Örneğin, paracılar ile Sahte Keynesçiler arasında paranın önemi konusunda sürekli bir tartışma olmuştur. Bu, katılanların gayrisafi millî hasıladaki değişikliklerin daha iyi bir istatistiksel «açıklamasının» paranın dolaşım hızıyla mı, yoksa çoğaltanla mı sağlanacağı sorununun yanıtlanmasıyla çözülebileceğine inanmış gözüktükleri bir tartışmadır. Öte yandan, hemen hemen aynı zamanda neoklasik - Sahte Keynesçilerle Yeni - Keynesçiler arasında gelişen, sermaye birikimi ile gelir dağılımına ilişkin anlaşılması çok güç ve kendine özgü (esoteric) bir başka tartışmadan da sözedilebilir.

5 Örneğin, bkz. R. M. Solow, «Discussion» American Econ. Rev. Pap. Proc. (1971) p. 67.

Uç sol ile merkezin sağındaki gruplar arasında kaynak dağılımına ilişkin varolan görüş ayrılıkları iktisat yazınında henüz karşı - karşıya gelmemiştir. Merkezin sağındaki gruplar, uç solun çözümleme araçlarını; onların geleneksel (conventional) iktisat kurallarını yadsıyarak, yerine ısrarla pratik sorular sormalarından ötürü kabul edilebilir bulmazlar. Öte yanda, Keynes ve Yeni - Keynesçiler her ne kadar gözlerini gerçek dünyadan çekmezlerse de, çözümlemelerini geleneksel iktisatın araçlarıyla donatmaya çalışırlar. Onun için, neoklasik okulların kendileriyle Keynes arasındaki ayrımları çözmeye hiçbir zaman girişmemiş olduklarını gözlemek şaşırtıcıdır. Üstelik bunun yerine, onlar Keynes okulunu bilmezlikten geldiler ve Yeni - Keynesçilerle önemli olmayan nedenlerle zaman zaman sert tartışmalara giriştiler.

Bu monografinin amacı, sözü edilen okullar arasında gelişen serüvenin bağırtı ve gürültülerini yeniden ele almak değildir. Ne varki başka bir takım çalışmalarda bu kavgaların tarihsel gelişiminin kimi yönleri ortaya konulmuştur.⁶ Bu monografinin odak noktası, şimdiye değin neredeyse bilinmezlikten geline, Keynes'in para ve sermaye birikimi sorunlarına ilişkin çözümlemelerinin bir çağdaş bağlamında (context) yoğunlaşacaktır.

-Para kuramcısı- Keynes, eğer 1930'ların temel iktisadi sorunlarını güçlü biçimde kavrayabilseydi, birkaç yıl içinde hükümet politikaları, hemen hemen tüm kapitalist ekonomilerde ana sorun olan işsizliği yokedebilirdi. Bundan ötürü, onun ortadan kalkmayışının bir nedeni olarak, Keynes'in temel parasal çözümlemesinin gelişimi; sermaye birikimi, enflasyon ve paranın rolü gibi geçerli iktisadi sorunların kavranmasının zengin ürünlerini sağlayacaktır. Bundan başka, Keynes'in görüşleri sağlam bir biçimde siyasal yelpazenin merkezinde temellendiğinden beri, onun çözümlenmesi ve vardığı sonuçlar, hem merkez - sağ hem de merkez - sol yaklaşımların öğeleriyle uyum göstermektedir. Ancak, uçlardaki okullar Keynes'in bazı çözümleriyle üzücü bir mutsuzluğa düşebilirler. Yine de bu uç gruplar Keynes'in çözümlemelerini siyasal yelpazedeki öteki grupların çözümlemelerinden daha «ehvenişer» bulacaklardır. Sonuç olarak, sanıyorum ki Keynes'in özgün çözümlemesinin gelişiminin kesin bir açıklığa kavuşturulmasıyla önerilen politikalar, her inanç derecesindeki açık - fikirli (open - minded) iktisatçılar arasında geniş bir destek bulacaktır.

Merkezci konumunun gelişiminin doğal sonucu olarak bu monografi, (statükoya karşı kendini haklı çıkardığı için) hem solun, (piyasa sisteminin otomatik olarak bir optimum dağıtım üreteceği inancına kar-

6 Bak. G. C. Harcourt, «Some Cambridge - Controversies in the Theory of Capital», *Journal of Economic Literature*, (1969) pp. 369 - 405.

Ayrıca bak. J. A. Kregel, «Rate of Profit. Distribution and Growth-Two Views», London: Macmillan, 1971).

şıt olduğu için) hem de sağın saldırılarına açık olacaktır. Sonuç olarak, kişisel inancımı açıkça belirtmem gerekirse, iktisat kuramı, ne varolan güç yapısını temize çıkarmak, ne de ideal biçimde işlemeyen herhangi bir kurumda «değişme uğruna değişme isteyenlere bir ussallaştırma sağlamak amaçlarına hizmet etmemelidir. Bu monografide izlenen çözümleme, tutucu ve radikal öğelerin bir karışımı üzerine dayanmıştır. Tutucu yan, varolan toplumsal ve iktisadi yapıdaki tasarlanmış güvenilir değişikliklerle ilgilenir ve henüz ulaşılmış gelişmiş insan kurumlarının ilerleme derecesinden geriye dönülmesine izin vermez. Buna karşılık radikal öge, kurumların çılgınca tahrip edilmeden olanaklı kılınabilecek bir ilerlemenin desteklenmesini ister.⁷

⁷ Karşılaştırım, Keynes, *Treatise on Money*, II 300.